

Nr 304

Av herrar **Annars** och **Björkman**, om förstärkning av skyddet för valhemligheten i samband med allmänna val.

Genom särskilda anordningar vid de allmänna valen har skapats garantier för att valhemligheten skall vara så till vida bevarad, att ingen annan skall kunna iakttaga *hur* den enskilde väljaren röstar. Däremot är det ingenting som hindrar att var och en efter valet kan taga reda på *vilka personer som röstat* och *vilka som underlåtit att göra detta*. Detta sammanhänger med att den i och för ett val upprättade röstlängden, även sedan den vid valtillfället begagnats och blivit försedd med föreskrivna anteckningar om utövad rösträtt, är offentlig handling.

Detta förhållande är ur flera synpunkter olämpligt. Med stöd av avskrifter av den avprickade röstlängden från föregående val inriktar sig partiorganisationerna numera på en särskild bearbetning av de s. k. »röstskolkarna» för att förmå dessa att delta i det kommande valet. Till följd av den allmänna okunnigheten om hur vårt valsysteem fungerar är det tyvärr så, att i många fall objekten för påstötningarna rent av får uppfattningen, att inte bara röstdeltagandet utan också det sätt på vilket rösträtten utövas kan bli föremål för efterhandskontroll. Alltför stora växlar kan av energiska partifunktionärer dragas på denna okunnighet.

Vidare lär det ha förekommit, att valförrättaren under pågående val ansett sig skyldig att på begäran av röstande för denne uppge huruvida vissa nämnda personer utövat sin rösträtt eller icke, en åtgärd som kan ge möjligheter till mer eller mindre stötande påtryckningar under det pågående valet.

Därtill kommer att uteblivet röstdeltagande i många fall icke beror bara på försummelse eller likgiltighet utan i själva verket är en sorts valhandling; den röstberättigade har exempelvis blivit tveksam beträffande den politik hans eget parti för, men är icke beredd att stödja något av de övriga. Möjligheten att efter ett val taga reda på vilka personer som underlåtit att rösta kan emellertid utsätta dessa för obehag av olika slag på arbetsplatsen eller i den miljö, där de hör hemma, något som i en demokratisk samhällsordning icke kan anses tolerabelt.

Fria val innebär friheten inte bara att rösta *hur* man vill utan också *om* man vill, och även denna frihet bör vara omgärdad med garantier i rimlig omfattning. Så är icke förhållandet i nu gällande system.

Några bärande skäl för att den vid valförrättningen avprickade röstlängden skall hållas tillgänglig för allmänheten finns icke. Dess enda funktion

är att möjliggöra för valförrättarna att kontrollera dels, under själva valförrättningen, att ingen röstar mer än en gång och dels därefter, vid sammanräkningen, att antalet avlämnade valkuvert stämmer med antalet avprickningar i längden. När det gäller frågan om antalet avgivna röster är det emellertid antalet avlämnade valkuvert som äger vitsord.

Vi anser sålunda, att erforderliga författningsändringar bör ske för att skydda den enskilde medborgaren från obehörig kontroll, huruvida han vid allmänt val utövat sin rösträtt. Detta kan ske genom att låta de bestämmelser som finns i lagen om val till riksdagen § 83—84 samt 87 beträffande valsedlarna (dessa skola efter det sammanräkningen är avslutad i särskilda omslag, försedda med minst två närvarandes sigill, förvaras intill utgången av den tid, för vilken valet gäller) tillämpas även beträffande den till valet hörande, avprickade röstlängden. Riktigare vore att meddela uttrycklig föreskrift i lagen om inskränkningar i rätten att utbekomma allmänna handlingar. Röstlängd, vilken begagnats vid valförrättning och försetts med anteckningar vid namnet å varje röstberättigad som utövat sin rösträtt, skulle således icke till annan utlämnas, såvida icke, med hänsyn till det ändamål för vilket utlämnande åstundas och omständigheterna i övrigt, trygghet kan anses vara för handen att den ej kommer att missbrukas genom att för annan yppa huruvida viss person utövat rösträtt eller icke. Eventuellt föreliggande behov av tillgång till längden i och för vetenskaplig eller statistisk bearbetning skulle således mycket väl kunna beaktas. Vid utlämnandet bör i så fall erforderliga förbehåll göras.

Utredningen om de lagändringar som kan befinnas nödvändiga för att tillgodose det syfte som avses i denna motion torde vara av den karaktären, att den kan göras av expertis som står till förfogande i Kungl. Maj:ts kansli.

Under åberopande av vad sålunda anförts får vi hemställa,

att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om skyndsamt utredning och förslag till ytterligare förstärkning av skyddet för valhemligheten i samband med de allmänna valen.

Stockholm den 24 januari 1964

Erik Anners

Folke Björkman